LIMBA ȘI STILUL LUI G. BACOVIA

DE

AL. ANDRIESCU

Arta lui G. Bacovia, așa cum s-a remarcat de mai multă vreme, se caracterizează printr-o simplitate extremă [1]). Fără nici o concesie, poetul a ocolit, cu o discreție rară, declarația zgomotoasă, imaginea artificioasă, complicația sintactică, cuvîntul căutat. Între bogăția și simplitatea stilistică a optat, întotdeauna, pentru simplitate. Arta sa poetică se reduce, de aceea, la cîteva elemente utilizate fără tema monotoniei aproape în toate poeziile pe care le scrie. Poetul nu manifestă niciodată dorința de a cîștiga și prin ineditul expresiei, ceea ce cîștigase, definitiv, în lirica romînească, prin nota profund originală a mesajului său poetic. Această originalitate rezultă din dezvăluirea sinceră a unor stări sufletești apăsătoare născute într-un univers citadin sufocat de marasm burghez. Tristețile devastatoare din poezia bacoviană nu-și află explicația într-o predispoziție maladivă a poetului, persecutat, din această cauză, de viziunea halucinantă a unui univers în descompunere. Poetul se simte „mîhnit de crimele burgheze", cum singur mărturisește. Poezia lui se reduce de aceea, în ultimă analiză, la notarea, cu o mare economie a mijloacelor artistice, a unor stări sufletești apăsătoare, generate de condițiile de viață pe care le oferea deposedaților o orînduire nedreaptă, în pragul descompunerii și apusului ei definitiv. Aceste mijloace artistice simple dau totuși versului bacovian o mare putere de sugestie și posibilitatea de a reliefa, în modul cel mai potrivit, un adevăr sufletesc zguduitor. Prin urmare, nu trebuie să vedem aici o dovadă de inaptitudine artistică, care s-ar manifesta în ariditatea stilului, ci o modalitate specifică de exprimare. Cercetarea materialului de limbă folosit de poet, ceea ce ne propunem să facem în aceste pagini, ne va permite să cunoaștem mai îndeaproape măestria sa artistică.

---

1) Sînt interesante, în acest sens, considerațiile pe care le făcea poetul Mihai Beniuc într-un articol publicat în *Țară nouă*, în anul 1939: „nimeni nu a mai scris în romînește cu mai mare economie de cuvinte, cu mai multă lipsă de artificiu, cu mai profundă sinceritate versuri impregnate de un adînc afect față de destinul uman" (Vezi *Meșterul Manole*, cronici și studii literare, 1934—1957, E.S.P.L.A., 1957, p. 110).

https://biblioteca-digitala.ro

Versul bacovian are o sonoritate deosebită. Deşi la prima vedere şochează insistenţa cu care poetul foloseşte anumite culori, de unde şi interesul unor critici pentru acest aspect al artei sale, muzica tristă, gravă, a versului bacovian nu trebuie subestimată. Socotim, din această cauză, utilă mai întîi o cercetare a bazei fonetice a poeziei bacoviene. Lingvistul sovietic R. A. Budagov atrage atenţia, în *Introducere în ştiinţa limbii*, asupra unui fapt în general neglijat şi de criticii literari şi de lingviştii preocupaţi de cercetarea stilului beletristic, funcţia estetică pe care o capătă sunetele în poezie: „Aici sunetele nu mai sînt numai o modalitate de existenţă a limbii, ci şi un mijloc care capătă o importantă *funcţie estetică*. Dacă în limbă sunetele în genere n-au prin ele înseşi sens, în schimb în poezie ele sînt percepute altfel: alături de cuvinte, sunetele sînt selectate şi „dispuse" special în vers" [2]). Vom încerca, aşadar, să urmărim, mai întîi, aceste valori speciale, pe care le capătă sunetele în poezia lui Bacovia [3]).

Muzicalitatea particulară, uneori numai gravă, alteori sumbră, a poeziei bacoviene se întemeiază pe frecvenţa ridicată a vocalelor *a, o, u*. Între acestea, *u* are un rol preponderent şi, de multe ori, alternează cu *î*, în vederea aceluiaşi efect acustic:

„Dormeau adînc sicriile de plumb,
Şi flori de plumb şi funerar veşmînt —
Stam singur în cavou... şi era vînt...
Şi scîrţîiau coranele de plumb".

(Plumb)

„Amurg de toamnă pustiu, de humă,
Pe cîmp sinistre şoapte trec pe vînt —
Departe plopii s-apleacă la pămînt
În larg balans lenevos de gumă".

(Amurg de toamnă)

Muzicalitatea sumbră a versurilor este pusă în valoare mai ales de rimă: *plumb, veşmînt-vînt, plumb; humă-gumă, vînt-pămînt*. Nazalele *m* şi *n* au proprietatea de a lungi straniu cele două vocale *(u* şi *î)*, care alternează în rimă, prin mărirea capacităţii rezonatoare. Ar putea fi citate numeroase exemple asemănătoare. Poetul nu manifestă nici o îngrijorare faţă de folosirea aceloraşi procedee pentru a obţine muzica gravă de care are nevoie şi repetă obsedant acelaşi cuvînt, să zicem *plumb*, simbolul apăsării, sau acelaşi grup de sunete de-a lungul mai multor versuri. Nu găseşte că trebuie dispreţuită nici măcar rima facilă, cum este aceea pe care o obţine prin folosirea verbelor la acelaşi mod sau timp, ca în aceste versuri:

---

2) Vezi R. A. Budagov, *Introducere în ştiinţa limbii*, Editura ştiinţifică, 1961, p. 398.

3) Pentru aceasta ne vom folosi şi de unele rezultate pozitive la care ajunge M. Grammont, în cunoscutul său tratat de fonetică: *Traité de phonétique*, Paris, 1933.

https://biblioteca-digitala.ro

„De-atîtea nopţi aud plouînd.
Aud materia plîngînd...
Sînt singur şi mă duce-un gînd
Spre locuinţele lacustre".
(Lacustră)

„Plînsetul materiei" este foarte bine sugerat de acustica acestor versuri, în care succesiunea sufixului morfologic *-înd* nu mai are nimic supărător şi se completează perfect cu repetarea grupului *pl*. La acest plînset al materiei în descompunere se asociază şi sunetele lichide, *l* în primul rînd (v. şi ultimul vers). Învelişul sonor al cuvintelor colaborează într-un mod fericit cu imaginea rară din versul: „Aud materia plîngînd", asociindu-se înţelesului ei general[4]).

De cele mai multe ori astfel de combinaţii acustice sînt întîmplătoare, produse de zonele obscure ale conştiinţei poetului. Nu rare sînt însă cazurile cînd valoarea impresivă a sunetelor este folosită în mod conştient. Printre alte exemple, poate fi citată şi repetarea onomatopeei *hau*, care se cere rostită cu prelungirea vocalei *u*:

„Hau!... Hau!... depărtat sub stele-ngheţate.
În noaptea grozavă la cine voi bate?...
O, vis... o, libertate...
Hau!... Hau!... depărtat sub stele-ngheţate".
(Plumb de iarnă)

La efectul onomatopeei *hau* trebuie să mai adăugăm şi revenirea cu insistenţă a consoanei surde *t*, care intră, împreună cu vocalele *a* şi *e*, în rimă. De altfel catrenul este monorimat (*-ate*). Cităm cuvintele care cuprind grupurile de sunete menţionate: ***depărtat, stele-ngheţate, noapte, bate, libertate, depărtat, stele-ngheţate***. E un fel de repetiţie mecanică aici, capabilă să sugereze speranţa dezamăgită într-un vag vis de libertate.

Folosirea conştientă a valorii impresive a sunetelor poate fi dovedită şi cu exemplul următor:

„Şi-acea caterincă-fanfară —
Îmi[5]) dete un tremur satanic;
În racle de sticlă-princese
Oftau, în dantele, mecanic".
(Panoramă)

---

4) După cum observa R. A. Budagov, „în poezie rolul hotărîtor aparţine *elementelor semantice ale limbii*, însă nu trebuie să uităm şi funcţia sunetelor, amintită mai sus" (*op. cit.*, p. 398). Sunetele nu sînt purtătoarele unor înţelesuri independente de cuvînt. Ele sînt, însă, un auxiliar preţios, pe lîngă înţelesul cuvintelor, în sugerarea unei anumite atmosfere şi a anumitor stări sufleteşti, aşa cum se întîmplă în exemplele citate din poeziile lui Bacovia.

5) În ediţia din 1957, îngrijită de autor, versul acesta apare astfel: „În *i* dete un tremur satanic" (p.74).

https://biblioteca-digitala.ro

Efectele sonore ale acestor versuri sînt realizate cu ajutorul vocalei deschise *a*, mai ales în cuvintele *caterincă*, *fanfară* (aceasta din urmă revine mereu în poezia bacoviană) și de vocala *i*, destinată să sugereze sunetul ascuțit al demodatului instrument. Trebuie notată și prezența explozivelor *c* și *t*, care completează necesar această muzică stranie: *caterincă*, *sticlă*, *satanic*, *mecanic*. Rima *satanic-mecanic* cuprinde toate elementele sonore pomenite.

Folosirea vocalei *i* pentru obținerea unei muzici răscolitoare, delirante, poate fi urmărită și în alte exemple:

„Ningea bogat, și trist ningea, era tîrziu
Cînd m-a oprit în drum, la geam, clavirul;
Și-am plîns la geam, și m-a cuprins delirul —
Amar, prin noapte vîntul fluiera pustiu".
(Marș funebru)

Rima, altfel destul de săracă, cuprinde, ca de obicei, sunetele cu greutate în poezie: *tîrziu-pustiu*, *clavirul-delirul*. Prezența lui *u* neaccentuat adaugă un timbru sumbru muzicii ascuțite rezultate din frecvența vocalei *i*. Cuvintele *clavir* și *delir* revin cu insistență în poezia bacoviană. Fac parte dintr-un fond principal de cuvinte cu ajutorul cărora poetul sugerează stări sufletești depresive.

Muzica gravă, punctată de sunete ascuțite, este preferată și în alte versuri:

„Da, plouă cum n-am mai văzut. . .
Și grele tălăngi adormite,
Cum sună sub șuri învechite!
Cum sună în sufletu-mi mut!"
(Plouă)

Vocala *u* din *văzut-mut* alternează cu vocala *i* din *adormite-învechite*. Prezența consoanei *t* are darul să înăbușe ceva din sonoritatea vocalelor menționate, în special a vocalei *u*, și întărește proprietatea versurilor de a sugera extincția.

Frecvența ridicată a vocalei clare *e* din unele versuri ale poetului imprimă acestora un fel de strălucire sonoră, susținută și de vocala *o*, ca în versurile următoare:

„Lunecau baletistele albe. . .
Degajări de puternice forme,
Albe, în fața lumii enorme,
Lunecau baletistele albe".
(Balet)

Alunecarea, în dans, a baletistelor albe este sugerată și de prezența consoanelor lichide din versurile citate (vezi mai ales versul care se repetă). Vibranta *r* are darul de a mări capacitatea sonoră a vocalei *o*, în rima *forme-enorme*, și versul capătă rezonanțe puternice.

https://biblioteca-digitala.ro

Cîteodată repetarea aceluiaşi grup de sunete se transformă în aliteraţii prelungite de-a lungul mai multor versuri ca în exemplul:

„Iarna, de-o vreme, mă duce regretul
Prin crînguri, pe margini de linii ferate —
Trec singur spre seară pe ape-ngheţate,
Cînd fîlfîie, pe lume, violetul“.
(Plumb de iarnă)

Zgomotul frîngerii zăpezii îngheţate este bine sugerat de repetarea grupului *re*, după cum consoanele *f* şi *l* din ultimul vers conduc la impresia de plutire, de scurgere, mai ales cu ajutorul formaţiei onomatopeice *fîlfîie*.

Poezia lui G. Bacovia, cercetată din punctul de vedere al surselor lexicale, ar putea fi calificată săracă. Poetul s-a folosit mereu, după cum am putut constata şi pînă aici, de aceleaşi cuvinte, repetîndu-le, pe unele, pînă la obsesie. În vocabularul poeziei bacoviene se disting, prin numărul lor mare, doar neologismele. Poet citadin prin excelenţă, G. Bacovia va recurge adeseori la neologismul de circulaţie curentă, uzual, la termenul gazetăresc, politic, sau la termenii folosiţi în mod obişnuit de criticul de artă. Exemplele sînt extrem de numeroase: *acorduri, aeroplan, afişe, amant, amor, anonimă, anotimp, antic, antrenare, aranjat, armonii, arpegii, aspect, atmosferă, avar, bagaj, bahice, bal, balcon, balet, bancnotă, bizon, blazat, bloc, blondă, broşuri, brună, burghez, bulevarde, cabaret, candori, cangrenată, catedrale, cerc, cinematografe, clar, coincidenţe, compătimind, comun, concret, continent, conştiinţă, contrast, contrazic, controversă, cor, coridoare, dansa, declamă, degenerat, deja, delir, destin, dezolant, devastat, diametral, ecoul, electrică, egalitate, enorme, eronată, eşarfă, etern, evenimente, examene, fals(ă), fanfară, fantastic, fatal, feminine, fenomen, flaut, fine, firmament, foburgul, forme, funebre, gală, gamă, gară, genii, glacial, grade, grandios, grandoare, hibernal, humor, ideal, ilustrează, imaginez, important, impozant, incoerent, inert, infinit(ă), instinctul, intern, liceu, liră, lupanar, maşină, mecanic, melancolia, metal, metalic, milionar, mistere, mizantropie, modernă, monedă, mod, modula, momente, monoton, muzeu, muzică, natural, nazalizînd, neatent, normă, nocturne, note, nupţial, orchestre, organizare, orgă, orgie, orient, orizont, orizontal, opere, ore, ovală, paradoxe, parc, pasional, pedanţi, pianele, piculină, plane, poema(e), poetică, port, pozitivist, preistoric, preocupare, princese, profesori, proletari, proză, publice, pudrat, rafale, raţiune, realizat, regret, reverii, real, reprezintă, romantice, salon, sarcastic, satir, scene, secret, secular, serenadă, sever, signale, simbol, simbolism, solitar, solemn, sonoriza, statice, studiul, sublim, sumbru, surdină, supremă, suspect, suvenir, tablou, taciturn, taverne, terase, tomul, transfigurat, vagă, vals, vapor, vest, vibrează, viol, violet, violină, vitrine* ş.a.

Revin cu insistenţă în poezia bacoviană cuvinte, de cele mai multe ori neologisme, legate de boală, de moarte, de nelinişţea organică. Din cauza frecvenţei lor ridicate, aceste neologisme merită să fie citate separat: *agonie, agonizează, alcoolic, alcoolizat, cadavru, cancer, catafalc, cavernos, cavou, degenerat, delir, doliu, eczemă, fantome, ftizie, funebre, funerar, halu-*

https://biblioteca-digitala.ro

cinare, histerie, histerizate, instinct, lugubru, nervi (repetat în titlurile atîtor poezii), *psihoze, sanatorii, simptomă, spasm, spitale* etc.

Determinarea unui neologism cu alt neologism este un procedeu obişnuit în poezia bacoviană şi demonstrează abundenţa acestui material lexical: *agonia violetă, bulevarde glaciale, cartiere democrate, cerc barbar, claxon armonic, complexul organic, crimele burgheze, curentul decadent, decor de doliu, decor miliardar, derizorii ecouri, estetic urban, filozoful proletar, finala melodie, funebra melodie, grave drame sociale, idei tumultuoase, marşul monoton, melodia funerară, ordine militară, prezentară afectat, probleme sociale, secol rafinat, ştiinţa versificării, vastul cavou* ş.a. Nu rare sînt cazurile cînd neologismul cuprinde versuri întregi: *„O poemă decadentă cadaveric parfumată", „Profil de burg gigant"* etc. Nu mai pomenim atîtea poezii care cuprind chiar în titlu neologisme. Menţionăm şi faptul că multe poeme poartă titluri latineşti: *Pulvis, Ego, Vobiscum, Dies irae, Veritas, Requiem, Sic transit, Nihil novi* etc.

Cercetarea neologismului bacovian impune o observaţie care trebuie reţinută. Poetul nu s-a îndreptat către acest izvor lexical cu intenţia de a selecta cuvinte rare, menite să solicite sensibilitatea cititorului prin caracterul lor exotic. A acordat termenului prozaic, gazetăresc, aceeaşi ospitalitate în poezia sa ca şi termenului cules din ştiinţele exacte, ambii consideraţi în afara terminologiei poetice, prozaici. Cîteodată astfel de „prozaisme" cuprind expresii întregi, după cum s-a putut vedea din exemplele citate mai sus.

Poezia lui G. Bacovia, plină de neologisme, ar trebui să reprezinte, în planul limbii literare, o fază foarte avansată. Terminologia politică, citadină, termenii tehnici din domeniul esteticii, cu preponderenţa celor legaţi de muzică şi de literatură, împing poeziile sale spre ultima treaptă de dezvoltare a limbii literare. Cu toate acestea, lectura celor mai multe poezii ale lui G. Bacovia îţi lasă o puternică impresie de vetust, de desuet. Contribuie la acest efect nu numai atmosfera provincială, depăşită, din unele poezii, ci şi vocabularul lor. De fapt conţinutul îşi caută forma corespunzătoare. Nu este cazul să mai revenim asupra cuvintelor legate de moarte şi înmormîntare, care contribuie, într-un grad foarte înalt, la realizarea aerului vetust al unor versuri bacoviene, deşi, după cum am observat, cei mai mulţi termeni din această categorie sînt tot neologisme. Mai interesantă, pentru discuţia noastră, ni se pare preferinţa poetului pentru dubletul uşor arhaic al unor cuvinte. Dubletul este, de cele mai multe ori, tot un neologism, însă aparţine unei categorii cu o situaţie precară în limba romînă. În felul acesta se ajunge la situaţia paradoxală că neologismul este simţit învechit şi cuvîntul romînesc, cu care concura într-o vreme, nu. Aşa stau lucrurile cu neologismele: *amor*, înlocuit aproape total de *iubire*, *amant*, *amanţi*, înlocuite cu *iubit(ă)*, *îndrăgostit(ă)*, *roză*, înlocuit de *trandafir*, *suvenir*, înlocuit de *amintire* etc. Unii din aceşti termeni mai circulă doar cu înţelesuri peiorative sau alimentează limbajul polemic. Bineînţeles că în poezia lui G. Bacovia nu circulă cu astfel de sensuri. Alături de termenii înregistraţi, pentru aerul lor desuet, am mai menţiona şi cuvintele: *fantazie*, înlocuit de mai noul *fantezie*, *clavir*, înlocuit de *pian* şi neuzitatele *mantie*, *princesă*, *signale* etc.

https://biblioteca-digitala.ro

Poetul apelează rar şi la alte surse lexicale, în afara neologismului. După cum s-a putut observa, chiar ideea de vechi o sugerează prin neologismul desuet, cu rezonanţe fonetice vechi, şi nu prin arhaism, aşa cum se întîmplă în mod obişnuit. Pentru a atinge acest scop, poetul se serveşte şi de cîteva regionalisme, mai ales în versurile în care evocă tîrgul glodos, cu dughene mizere şi drame meschine sau răscolitoare, condamnat la sufocare de indiferenţa conducătorilor vechiului regim Viaţa se desfăşoară aici, în mahalaua aproape rurală, după un tipar arhaic. Nu vor surprinde, de aceea, termeni ca : *butnărie, coceni, cotiugare, crivat, dugheană, glod, poloboace, tîrg, uliţă* ş.a. La acestea ar trebui adăugate şi unele fonetisme moldoveneşti ca : *mătasă, părete* etc., arhaice *(vecinicie)* sau accentuarea unor cuvinte ca în graiul moldovenesc *(bólnavi*, în loc de *bolnavi)*.

Foarte rar la impresia de vechi contribuie anumite procedee gramaticale. Sînt interesante cîteva forme de plural, cum ar fi *parfume, zvone*, pentru *parfumuri, zvonuri* ca şi întrebuinţarea neobişnuită a unui infinitiv lung *(vioarele-n şoptire* pentru *vioarele în şoaptă)* sau absenţa negaţiei *nu* în construcţii ca : *Şi nici tîrgul s-a schimbat ; Nici trebuia.* Ultimul exemplu apare într-o poezie intitulată *Arhaism.*

Poet atît de sensibil la muzică, G. Bacovia are o preferinţă vădită pentru culorile întunecate sau contrastante. Ion Vitner observa, în legătură cu această trăsătură a artei poetului : „Bacovia este un colorist, un vizual, exprimîndu-şi ideile şi sentimentele prin universul impalpabil al culorilor“ [6]). Deşi nu credem că trebuie neglijate, cînd cercetăm, în genere, forţa de sugestie a versului bacovian, anumite efecte muzicale pe care le-a urmărit, posibilităţile sale coloristice se impun atenţiei cu aceeaşi intensitate. De la început trebuie să consemnăm că analogiile pe care le stabileşte poetul nu bruschează niciodată imaginaţia. Simbolurile, după cum s-a spus de atîtea ori, sînt elementare : corbul, plumbul, ploaia, copacul desfrunzit, culoarea întunecată. Imaginea bacoviană nu operează cu ajutorul surprizei, rezultate din ineditul asociaţiei stabilite de poet, ci, de multe ori, prin insistenţa cu care este reluat acelaşi motiv cromatic, sau un cuvînt, cum am văzut în unele exemple citate înainte, cu mare greutate în vers (vezi poezia *Plumb)* :

„Carbonizate flori, noian de negru. . .
Sicrie negre, arse, de metal.
Vestminte funerare de mangal,
Negru profund, noian de negru“.

(Negru)

Procedeul este folosit în numeroase versuri şi doar culoarea, rar, se schimbă :

„Amurg de toamnă violet. . .
Pe drum e-o lume leneşă, cochetă ;

6) Ion Vitner, *Ut pictura poesis*, „Gazeta literară“ din 6 septembrie 1956, p. 1. Vezi continuarea studiului în numerele din 13 şi 20 septembrie.

https://biblioteca-digitala.ro

Mulțimea toată pare violetă,
Orașul tot e violet".

(Amurg violet)

Repetiția devine mecanică și peisajul, redus la contrastul elementar alb-negru, capătă aspecte ireale, de coșmar:

„Și frunze albe, frunze negre;
Copacii albi, copacii negri;
Și pene albe, pene negre,
Decor de doliu funerar. . ."

(Décor)

Intîlnim aceeași preferință pentru contrastul violent alb-negru și în versurile următoare, în care aripa corbului taie simbolic peisajul dezolant:

„Amurg de iarnă, sumbru, de metal,
Cîmpia albă — un imens rotund —
Vîslind, un corb vine din fund,
Tăind orizontul, diametral".

(Amurg de iarnă)

Albul bacovian neliniștește și întristează prin lipsa unei legături puternice cu viața. Intră ca element esențial într-un decor artificial, în care te aștepți să evolueze marionete, nu ființe adevărate (v. poeziile *Balet*, *Alb*):

„Orchestra începe cu-o indignare grațioasă.
Salonul alb visa cu roze albe —
Un vals de voaluri albe. .
Spațiu, infinit, de tristeță armonioasă. . ."

(Alb)

Poetul își precizează preferințele coloristice cu cuvintele: *Poezie, poezie. . . Galben, plumb, violet. . .* Gama culorilor obișnuite, de cele mai multe ori închise, grave, este rar sfîșiată de accente strălucitoare, calde:

„Verde crud, verde crud. .
Mugur alb, și roz și pur,
Vis de-albastru și azur,
Te mai văd, te mai aud!"

(Note de primăvară)

Chiar și în astfel de situații, printr-o determinare simplă și prin insistența repetiției, culoarea își păstrează un timbru specific bacovian, apăsător. Cromatica bogată a fasciculului solar desfăcut de stropii havuzului, în amurg, se asociază mai degrabă unei decapitări:

„Havuzul din dosul palatului mort
Mai aruncă, mai plouă, mai plînge —

https://biblioteca-digitala.ro

Şi stropi căzînd, în amurg, iau culori:
De sineală, de aur, de sînge".

(Amurg antic)

Ultimul vers se repetă la sfîrşitul fiecărei strofe

În toate versurile citate pînă aici, foarte rar ne-a oprit atenţia imaginea bazată pe o asociaţie surprinzătoare, nemaiîncercată. Alături de versurile atît de cunoscute: *Aud materia plîngînd, Un gol istoric se întinde* din poezia *Lacustră* pot fi citate puţine exemple de „figuraţie deosebită" [7]). De cele mai multe ori poetul apelează la epitetul general, de uz curent, fără vreo accepţie figurată, păstrîndu-se în cadrul unei determinări stricte, prozaice: *bulevarde glaciale, duminică simplă, burgheză, oglinda larg ovală, oraşul vast, parcul falnic, antic şi solemn, parcul secular, pădurea sonoră, sinistra foame, sinistra noapte, sinistru semn, străzi elegante, suspecte umbre, vremuri grave* etc. etc. Îndepărtate de atmosfera generală a poeziei, exemplele citate par lipsite de orice semnificaţie poetică. Numai incluse tehnicii repetiţiei, în care poetul excelează, poate fi judecată adevărata lor valoare. Fără să ajungă la „rafinamentul" altor poeţi simbolişti, G. Bacovia încearcă, rar, şi analogia mai îndrăzneaţă: *amurg de metal, frunze de metal, parc de plumb, plumb de iarnă, frig violet, veselie de eter* etc. Poetul cultivă şi analogia cărturărească: *toamnă literară, E-o toamnă ca o poezie veche, zăvoiul decadent* etc. Mai rar imaginea este tonică: *toamna goală va dansa cu plete de grîu şi de vin.*

Aproape dezbrăcată de imagini, poezia lui G. Bacovia foloseşte, în schimb, pe o scară largă, anumite procedee sintactice, între care repetiţia joacă rolul cel mai important. Tehnica repetiţiei convine în gradul cel mai înalt sondajului psihologic în subconştient întreprins de poet. Dacă trecem peste frecvenţa ridicată a repetiţiei, care de altfel nu conduce la o frază arborescentă, trebuie să subliniem construcţia foarte simplă, lineară, a frazei, lipsită aproape total de complicaţiile topice obişnuite în creaţia altor poeţi. De cele mai multe ori poetul relatează sec, în puţine cuvinte, fapte în aparenţă disparate, care nu reuşesc niciodată să se înlănţuie într-o anecdotă, nici măcar într-o fază primară a acesteia. Propoziţiile principale, de multe ori simple, eliptice, se înşiră de-a lungul unor strofe întregi. Ar putea fi culese, aproape la întîmplare, un număr foarte ridicat de exemple care să demonstreze că sintaxa bacoviană, admirabil instrument pentru a sugera vidul sufletesc provocat de condiţiile exterioare (societate-natură), se desfăşoară după cele mai simple norme:

„Şi toamna, şi iarna
Coboară-amîndouă;
Şi plouă, şi ninge, —
Şi ninge, şi plouă".

(Moină)

7) V. Şerban Cioculescu, *Aspecte lirice contemporane,* Buc., Casa Şcoalelor, 1942, p. 190.

https://biblioteca-digitala.ro

E greu de închipuit o economie verbală mai accentuată și o sintaxă redusă la o schemă mai simplă. Acest model nu poate fi egalat decît de exemple oferite tot de poezia bacoviană:

„E toamnă, e foșnet, e somn. . .
Copacii, pe stradă, oftează;
E tuse, e plînset, e gol. . .
Și-i frig și burează".
(Nervi de toamnă)

Elementul principal al sintaxei bacoviene este propoziția principală. Dezvoltată, ea se ridică foarte rar dincolo de prezența unui atribut sau complement, care își respectă, de multe ori cu strictețe, locurile consacrate în propoziție:

„Trec singur pe poduri solitare,
Și-aștept în zăpadă. . . dar ce mai aștept?"
(Plumb de iarnă)

Notația bacoviană se realizează peste tot eliptic și atmosfera devine statică. Nu va surprinde, de aceea, absența predicatului:

„Poezie, poezie. . .
Galben, plumb, violet. . .
Și strada goală. . .
Ori așteptări tîrzii,
Și parcuri înghețate. .
Poet, și solitar. . .
Galben, plumb, violet,
Odaia goală,
Și nopți tîrzii. . .
Îndoliat parfum
Și secular. . .
Pe vecinicie. . ."
(Din urmă)

Stilul acesta abrupt poate merge pînă la înșirarea unor versuri care, judecate izolat, dau aparența unor titluri decupate din ziare, dispuse într-o relativă ordine în jurul unei idei centrale. Formula aceasta tehnică se întemeiază aproape în întregime pe înșirarea unor substantive, cu absența totală a oricăror părți de legătură între ele, ca în această poezie intitulată gazetărește: *De ultimă oră*:

„Progrese în științe,
Semnale, descoperiri
Cămin, colibă, adăpost. . .
Nopți roșii, cutremur. . .
Renașterea lumii".

https://biblioteca-digitala.ro

În poezia *Note de toamnă* din volumul *Plumb*, poetul apasă cu toată greutatea pe antiteza care-i provoacă meditaţia tristă. Propoziţiile principale se juxtapun după modelele consacrate şi nu lipsesc nici cele eliptice:

„Toamna-n grădină şi-acordă vioara,
Strada-i pustie...
Oraşul e plin de hambare, —
De pîinea cea nouă duduie moara.
O frunză s-a lăsat pe-o mînă-ntinsă care cere...
Oraşul gol...
Cetate depărtată:
Frunzişul smuls..."

Hambarele pline şi mîna cerşetoare devin simboluri acuzatoare, care nu au nevoie de artificii retorice. Propoziţia concentrată, eliptică chiar, repetiţia sînt mijloacele sintactice preferate de acest poet, străin de tentaţiile retoricii aproape în toate poeziile pe care le-a scris.

În *Poema finală* din culegerea *Cu voi* (1930) sînt cîteva versuri care pot prilejui o trecere în revistă a tuturor procedeelor artei bacoviene asupra cărora ne-am oprit pînă aici:

„Plumb şi furtună, pustiu,
Finis...
Istoria contemporană...
E timpul... toţi nervii mă dor.
O, vino o dată, măreţ viitor".

Tristeţea poetului este provocată de lumea împărţită strîmb în care trăieşte. Îi cunoaşte resorturile şubrezite şi, cu nervii îndureraţi de aşteptare, îşi mărturiseşte încrederea în „viitorul măreţ" spre care nu încetează să aspire. Vocalele grave, şi în primul rînd vocala sumbră *u (plumb, furtună, pustiu)*, vocala ascuţită *i (finis)*, neologismul obişnuit, destrămarea frazei în articulaţiile ei elementare închid, în chipul cel mai fericit, acest conţinut grav, de prevestire sumbră şi afirmă, timid, dar consecvent, aspiraţia, mereu trezită, dar mereu dezamăgită, către un viitor mai bun.

ЯЗЫК И СТИЛЬ Г. БАКОВИИ

Краткое содержание

Работа рассматривает мастерство Г. Баковии, которое характеризуется особой простотой языкового материала, использованного поэтом в его стихах.

Проводится также анализ эстетических функций звуков, которые придают стиху особую музыкальность, анализ словаря, как и анализ некоторых грамматических особенностей и синтаксических средств предпочитаемых поэтом как, например: сжатость предложения, эллипсис, повторение и др.

https://biblioteca-digitala.ro

Все эти средства использованы поэтом с целью искренней передачи подавляющих душевных состояний, вызванных несправедливым строем, в котором он был вынужден прожить большую часть своей литературной деятельности.

LA LANGUE ET LE STYLE DE G. BACOVIA

Résumé

Le travail entreprend l'étude de l'art de G. Bacovia en partant de l'examen des matériaux linguistiques. On analyse les fonctions esthétiques des sons qui prêtent au vers une musicalité spécifique à la poésie de Bacovia, le vocabulaire, quelques-unes des particularités syntaxiques chères au poète : la proposition concentrée, l'ellipse, la répétition, etc.

La poète se sert tous ces moyens afin de dévoiler son état d'âme provoqué par l'ordre social injuste ou il a été obligé de mener la plus grande partie de son activité littéraire.

https://biblioteca-digitala.ro